

GARBA

Ibissa. * Un tíret

EVALLÀVEM altre cop vers la Marina, quan en un edifici baixet, modest d'aspecte, una creu damunt la porta y una inscripció a la cantonada, ens feren adonar de que érem davant del Hospital.

Escales amunt, corredors avall, arribàrem a una porta mitg oberta. Un «Ave Maria Puríssima» ben monjívola ens serví d'anunci y un «sens pecat fou concebuda», respost de per allà dintre, foren els primers termes de la conversa que ab una monja tinguérem.

A les seves preguntes de si érem vinguts a l'illa per molt temps, de si la Sèu ens havia agradat, responíem preguntantli per Sor Ventureta, que volíem saludar; si tenia malalts la casa, si a Ibissa hi havia gaires pobres.

— No, senyor, no, y en quant a malalts, ara per ara no més tenim dos atlots que ahir vespre's barrallaren y estàn a punt de finir.

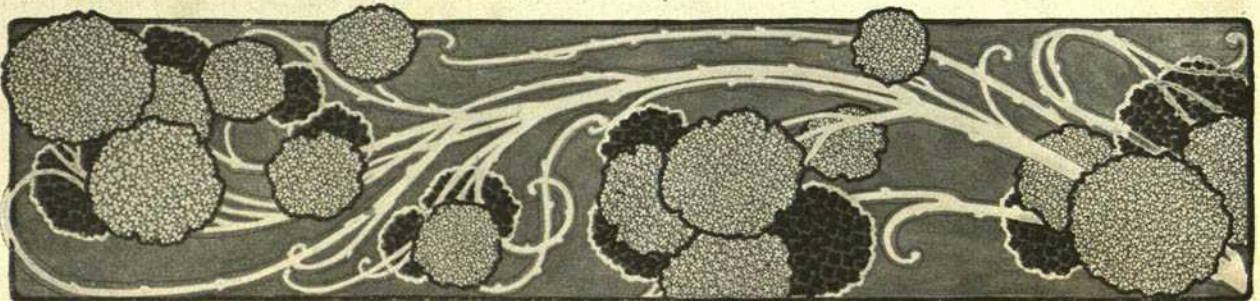
— Eixien de festeig, afegí ab aire senzillíssim... y al ser fòra, per si tu has parlat ab l'atlot més temps del que't pertocava... treuen armes y cap a donarnos feina.

Entre la gent del camp, a Ibissa, es costum quan una noya es casadora, el tenir día senyalat pera festejarla. Ordinariament, dijous y diumenges.

Si es d'hivern, se reuneixen els galans vora la llar y si es d'estiu sota una parra asseguts per terra o tot lo més en *estormies*, unes menes de tamborets fets de brins de palma trenada.

Al centre del rotllo, la noya, cuberta de joyes, les trenes ab flochs de cintes, asseguda en alt escambell, va escoltant l'un després del altre a tots els galans que han acudit... y'l festeig dura fins que la noya's decideix.

— Com ha de ser l'única vegada de llur vida que'ls sia lícit escoltar amoretos, — afegí Sor Ventureta, que ja havia comparegut, — n'hi ha que tarden molt a decidirse, y d'aquí les disputes...

Y tot escoltant a la bona monja l'anàrem seguint cap a la sala ahont gèmien els dos ferits... ¡Pobrets minyons! L'un tenia una bala de revòlver al pulmó dret, l'altre una perdigona al ventre.

¡Pobrets minyons! Pàlits, des-sangrantse l'un, molestat l'altre per continues basques que li donaven suors fredes, no feyen més que mirar-me, sotmesos a lo que pensaven que jo'ls hi diria. Entre'ls dos no tenien 40 anys y d'un moment al altre tots els qui assistien a llur agonía temien que acluquessin els ulls per sempre.

¡Morir al comensament de la vida! ¡Morir fent morir de pena a les desconsolades mares que'ls tenen preses les febrosenques mans, que'ls parlen amoroses y'ls diuen mots tendres, als afligits pares que fan el cor fort y a l'altra esponsa del llit segueixen ab mirada tràgica'l camí recorregut per l'àngel de la mort, als germans, als amichs, que tots semblen ohir el remoreig d'ales del àngel negre, esperant a cada punt vèure'l que ja havia entrat, no se sabia per ahont, y que pausadament voleyava d'un llit al altre com si triés al qui primer devia emportarsen.

— ¡Al meu! — pensaven esgarri-fades les dues mares.

— ¡Al altre! — afegien ab dubtosa pena...

— A tots dos, — pensaven els qui no eren elles mateixes.

Una de les mares, apeguda, cara a cara ab son fill, s'incorporà; l'altra, assentada aprop del llit, ab una mà de son infant entre les seves, aixecà també'l cap y ab accent carregat de mudes demandes, me digueren totes dues les mateixes paraules :

— ¡Senyor Doctor!

— Creuen que vostè es el metge, — me digué Sor Ventureta.

Retrat de nen
Exposició París

Barrau

Y ben de veres vaig sentir no serho, y més que metge, ser taumaturg.

Hauria volgut dir als dos pobrets llàtzers que s'aixequessin y tornessin a llurs mares els muts pe-
tons que elles sense besarlos els hi donaven.

Pera endolcir una mica llur congoixa vaig dilshi que jo no era 'l doctor, però que'l precedia, y
que mentres tant seguissin fent lo que Sor Ventureta'ls aconsellava... que tot allò no era res, que'ls
dos atlots eren molt joves y que la força de la joventut podia molt... Banalitats que m'avergonyien,
y sense més discursos vaig eixir depressa en busca del doctor de l'«Urania».

La mare d'un dels ferits y dos o tres parents més, al eixir, m'acompanyaren fins al corredor, do-
nantme gracies, pregantme que no tardés... y tot parlant satisfeyen les ganes de plorar... ¡Po-
breta gent!

— ¡Mare! — cridaren de dins.

Y aixugantse les llàgrimes ab gran pressa, aquells afligits tornaren aprop dels agonitzants, y jo
corrent cap a Marina en busca del doctor, que esperava trobar a bordó y que estava segur de que vindria.

Al cap d'una mitja horeta, quan el doctor de la «Urania» y jo tornàrem al hospital, devallava
la escala'l metge de la casa,
acompanyat d'aquella monja
que 'ns havia rebut a nosal-
tres.

— ¿Cómo están los heridos?

— preguntà 'l doctor de ma-
rina.

— ¿Qué'ls vol veure? —
digué la monja.

— ¿Estàn mellor? — vaig
dir jo.

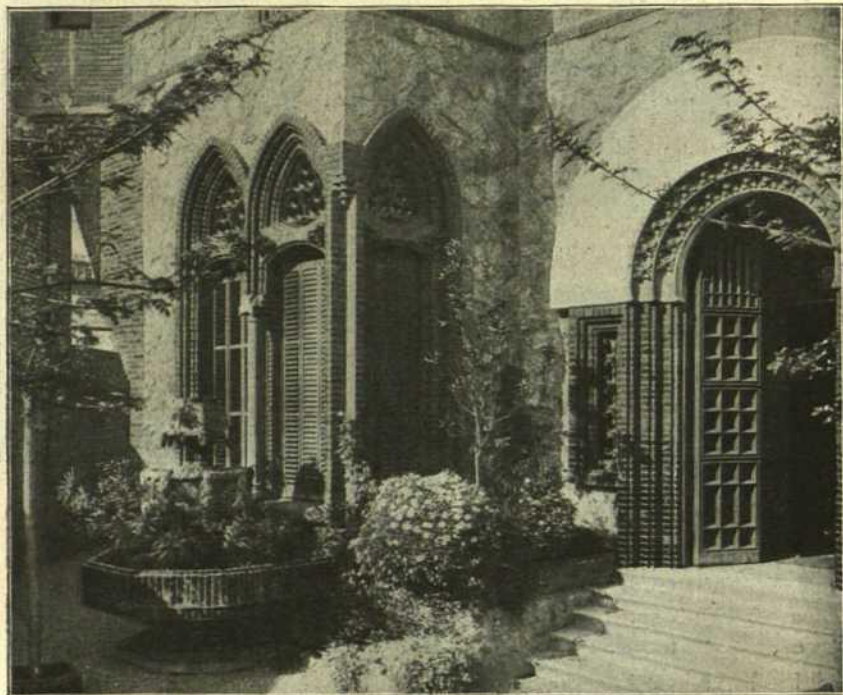
— ¡Son morts tots dos!

Y'l metge de la «Urania»
y el metge ibissench parlaren
de peritonitis, de *pulmón*
perforado.

— ¡Pobrets minyons! —
deya jo.

— Ja ho pot ben dir, feu ab
senzillesa angèlica la monja
gentil... ¡y tot per res!.. ¡per
res!.. ¡pim!... ¡pam! ¡un tire!

J. Pin y Soler

Patí de la casa Golferichs

Arquitecte, J. Rubió

(Del segon volum de *Varia*, a punt
de sortir).

Estudi pera un quadro

Lluís Graner

Els dos bailets. de L'eugasser

I

QUAN tingué a les mans la llesca de pa blanch, va somriure ab ingenuïtat.
— Y donchs, ¿que nó'n menges may de pa blanch? — vaig demanarli.

Va rodar el cap pera respòndrem y girantse a mirar les eugues, que pasturaven un xièh, donà una goluda mossegada a la llesca.

Va callar una estona mastegant a boca plena.

Tindria dotze anys y era petit pera son temps. Duya una gorra encasquetada fins a les orelles y quàsi fins als ulls, — uns ulls grisos y vius que animaven la cara recremada pel sol ahont les dents blanques brillaven. Portava una camisa descordada del coll y unes calces de vellut tan amples per ell, que al esser cenyides a la cintura per una corretja, negra de ronya, li feyen mil arrugues y sechs; li eren curtes també y li deixaven al descobert unes fonts de cames, primetes y pigades, que's ve-yen enfonzarse en uns escloparros feixuxchs.

— ¿Y quantes hores t'hi passes guardant aquí dalt?

— Tot el día, del dematí a la nit, — me va

contestar ab infantil alegria. — ¿Veyeu aquella? — me senyalava una euga de rodona gropa y cua llarga y gronxadora... — ¿La veyeu?... ¡Es la farta!... Tot el dia s'atipa... Li'n dihem Estelada.

— ¿Per què?

— ¡Ay, oy!... ¡Y perquè té una estela al cap! ¿No li veyeu?

En el frontal de la bestia, fins arràn dels ulls negres y humils, hi brillava una taca blanca.

— ¡Ah!... ¿Y quàn hi poses del poble aquí dalt, tu?

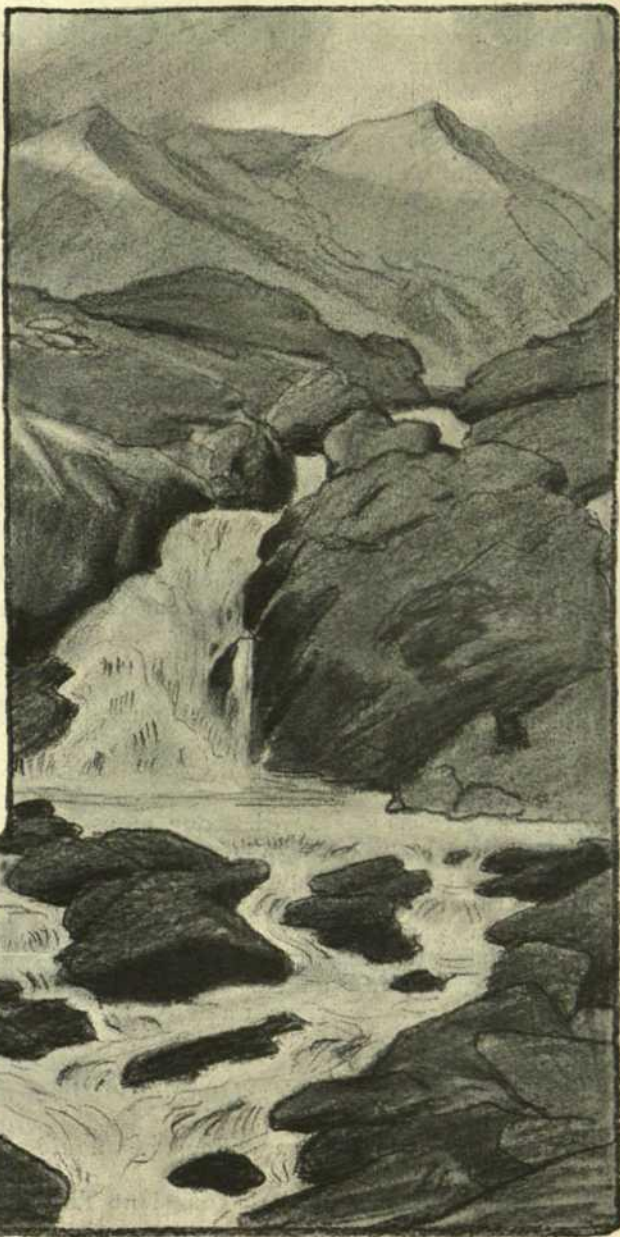
— Una hora y mitja de pujada, y de baixada mitja, porque munti a cavall d'aquella ¿veyeu? — me'n senyalava una altra que's fregava'l coll, amunt y avall, suaument, en el caire granellut d'una rocassa. — ¿La veyeu aquella que's grata ara?... Donques aquesta es la més vella y li munti a cavall, la fay passar al davant porque sab el camí y vinga córrer.

— ¡A veure si un dia't mataràs tu y les eugues!

— ¡Matâm, plà!... Cop de tralla si s'aturen es lo que cal.

S'havía acabat la llesca y ab el revés de la mà s'aixugava 'ls llavis.

— Vay a beure, — me va dir. Y s'allunyà, calmosament, cap a un rech que xiuxejava entre l'herba.

P. BAIXERAS V.

¡Ja era un recó de montanya ben solitari aquell! Era un sot obert en el cor d'una immensa y pedregosa serralada, com si fos un niu penjat. L'herba que brillava, ab plàcida dolcesa, en aquell fons, semblava tímida de florir davant del gegant espectacle dels roqueters que voltaven el sot. A tot entorn el pedregam, adormit ab magestat, semblava reposar d'un immenterrabastall passat, allà, temps endins, quan un jorn entre ell hi bategà una forsa que, revoltantlo y abraho-
nantlo, el tregué de les entranyes de la terra, y l'estimbà. Mes ara, tots aquells rochs ben adormits, immòvils, en ses poses d'amenassa, semblaven esperar la nova veu pera continuar son obra esclafadora. ¡Igual que si la montanya s'hagués enrunat en aquell lloch! Caires de penyes s'es-
llavissaven aquí, desfets en un desgranall de roques que s'aguantaven miraculosament, en ses poses primparades; més enllà, per un cingle escaixalat s'hi abocava un immens roch molsós que guaitava, desde qui sab quàn y fins qui sab quàn, la timba que s'obria sota d'ell; vora meu s'aixecaven dos rochs abrahonats, com si en el moment més intens de provar ses forces, un crit els hagués encantat y per sigles y sigles tinguessin de quedar així... fins que vingués la nova veu, y al altre costat del sot, barrant tota mirada y donant la nota dominadora, passava la immensa esquenalada de la serra, erma y pedregosa, alta y aclaparant, ab ses incommensurables restalleres de rochs y més rochs, que muntaven englahonadament y quasi a dret fil, amunt, amunt, fins a fer veure les pedrasses de dalt com palets de riera.

Quan havia passejat la mirada per tots aquells erms y desolats paratges, vaig veure que'l bai-
let tornava cap a mí, fregantse'ls llavis ab la mà-
niga y ab sa cara atractivament alegre.

— ¿Molts dies no deus veure a ningú? — vaig demanarli.

— ¿Quí voleu que vingui ací, més que jo que hi guardi?

— ¿Es a dir que no's va enlloch per aquí? ¿que no's pot atravessar la serra?

El noy se girà a contemplarla com si no l'ha-

gués vista may y arronsant les espatlles, va con-
testarme somrient:

— ¡No ho sé pas, *calria* bona cama pera pro-
varho!

Llavors me vareig adonar de que tenia un ma-
cat vora un ull.

— ¿Què tens aquí?

— ¿Assí?... Es el macat d'una cossa d'aquella mala besti.—Y'm senyalava una euga de coll es-
belt y testa blanca que pasturava aletejant les orelles vivament, com una mula.—¡Es més mu-
rria! — va seguir. — Me va *fúmer* una cossa que'm va fer botir l'ull y sagnar l'orella.

— ¿Y com va esser això?

— ¿Veyeu? jo m'estava a n'aquell roch, agegut, pelant una verga y ella que't ve allà a la vora y, no sé si es que la vay espantar, o que'm tenia malici, que'm va envitzar una cossa ab tota la seva forsa. No sé quàn de temps me vay estar sense donàm compte de res...

— Y donchs ¿què vas fer?

— Res; quan me vay revenir, vay marxar cap a casa.

— ¿Sol?

— ¡Y dós!... Poch vay atrapar a ningú fins al Saltant; ¿l'heu vist al pujar el saltant? Allí un llaurador me va donar un trago y'm va acompa-
nyar a casa. Però l'endemà me vay revenjar, vay entrar a la cort y ab el mànech d'una aixada li vay *fúmer* un fart de jaco a la murria... ¿Guai-
teula quina cara'n fa de pillà!

Jo la mirava, la mirava y la veyia com les al-
tres.

— ¡Tu sí que ho vares fer be! ¡ara encara't tindrà més malicia, home!

— Malici, plà... ¡por me té ara! Encara no'm veu aixecar el bastó ja fuig.

— ¡Bah, t'ho penses! ¿Y al hivern també hi puges aquí?

— No; si es tot una congesta això. No més als estius hi munti, ja'n fa tres.

— ¿Y't deixen passar els dies aquí dalt, tot sol, els teus pares?

— No més tich germanes jo... L'una fa de criada a *Bracelona*. — Y ho digué ab la cara tota

animada com si fos una gran cosa enterarmen.—L'atra—va seguir — es casada a Puigcerdà.

— Tu dèus tenir moltes ganes d'anarhi a Barcelona, ¿oy?

Estigué una estona rumiantse la resposta.

— Be prou que hi deuré anar algún día o atre.

— ¿Y a Puigcerdà no te agrada anarhi?

— Prou, hi vay *dos cops* al any.

— Vaja, veig que més te estimes no mòuret de aquí.

— Ja teniu rahó, massa que me'n moch. Quan batem me passi tot el día al mas, com quan hi ha molta feina.

— Però... y aquí tol sol ¿què hi fas?

— ¿Què hi fay?... Gech, fay vares, guaiti, busqui sargantanes... ¡L'altre día vay atraparleshi més ous!

— ¿Y si ve una tempestat de aquelles tan fortes, tan fortes, no't mous?

— ¿Ahònt iría?... Després ahir va fer la més forta del estiu; me vay aixoplugar sota d'aquells rochs ¿veyeu? — Me senyalava'ls dos rochs que abrahonats l'un contra l'altre semblaven provarse les forces. — Me vay ageure — continuà després d'una pausa — y'm vay adormir... ¡Au, que anés plovent!... ¡Al despertar ja tot era més ras, no's veyia ni un llegany enlloch!... Si no hagués sigut tart me hauria entretingut a mirar si atrapava algún caragol.

Gerro

Exposició Parés

E. Arnau

— Ets valent, donchs.

Somrigué.

— ¡ Y que podeu dir que hi peten els trons ací !... Però a mí m'agrada que ploqui perquè després surten caragols.

Vam estar una estona sense dir-nos res.

El sol s'havia post darrera la serra y, com un mar d'argent bullint, brillava'l cel. Al fugir el sol semblava que en aquell sot runós venia a dormirhi una ferrenya tristesa. Tot s'unificava ab gris de pedra y negre de còva. Parà l'aire... Y's sofri la sensació de que una gran quietut devallava del cel... Però encara, allà a la serra, una franja de sol rogench, com un adeu encantat, besava'ls alts. El vert de la prada s'enfosquia y'l cantassusseig de les esquelles sonava, a mes orelles, ab ressons frescals de soletat de montanya pirinenca.

Una euga, lá vella, havia vingut fins a nosaltres pasturant y al esser darrera el baillet s'aturà, cap-cota, guaitantme una estona, ab son negre mirar pacient, per damunt les espatlles del xicot. Era la vella, segons el noy havia dit, y's coneixia. Tenia les vores dels ulls vermelles y llagrimoses, el pèl poch lluent, el ventre inflat com una barca, l'espinada enfonzada, y alta y ossuda l'ampla gropa. S'estigué una estona immòvil deixant que'l baillet li gratés el front.

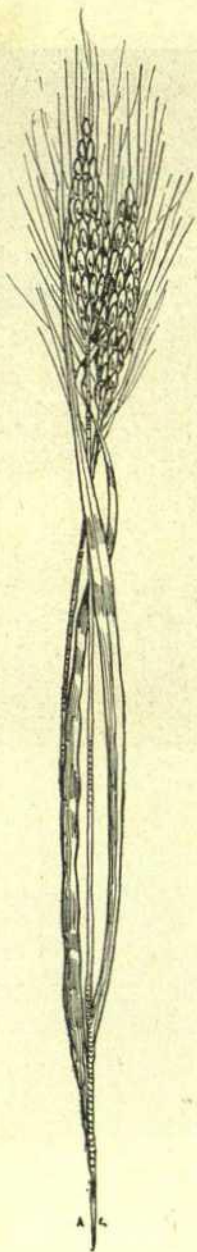
— Sou molt amichs, veig.

— Es la manyaga. Ja voldria anarsen a casa ella; està cansada perquè no pot rosegar com les altres: com que ja se li han llimat les dents.

Y, boy gratantli'l front, mentres ella mitg aclucava'ls ulls, va dirli :

— Ne tens encara per estona, manyaga.

L'adeu del sol ja havia fugit de la

montanya; se'm feya tart y'm vaig aixecar pera marxar. Mes vaig sentir un instant de recansa, com si la melangia del quadro present me penetrés d'un cop. L'euga vella, la nit que venia, el roquetam desolat y sempre solitari y aquell baillet passantse'ls dies sol entre besties y pedres!

Tot d'un cop me vaig recordar de lo que m'havia dit y li vaig demanar seriament :

— ¿Dius que t'agrada més estarte aquí tot sol que al mas?

A lo que ell va respondre :

— ¡ Y ben nèt !

— ¿ Per què ? — li vaig demanar intrigat...

Y ell me sonrigué ingenuament mentres esclamava.

— ¡ Oh !... Perque això ho atrapi alègre.

— ¿ Alegre ? — vaig repetir tot admirat.

— Sí, m'agrada anar per aquí... ¡ Córrer per tot !

¡ Y's quedà somrient !

.....

Quan jo ja era un tros enllà, al descobrir en un revol de camí una llenca de vall verda y frescal, llavors la vaig tornar a sentir l'alegría dels paisatges y no allà, en aquell recó enrunat de serra, magestuós y aspre.

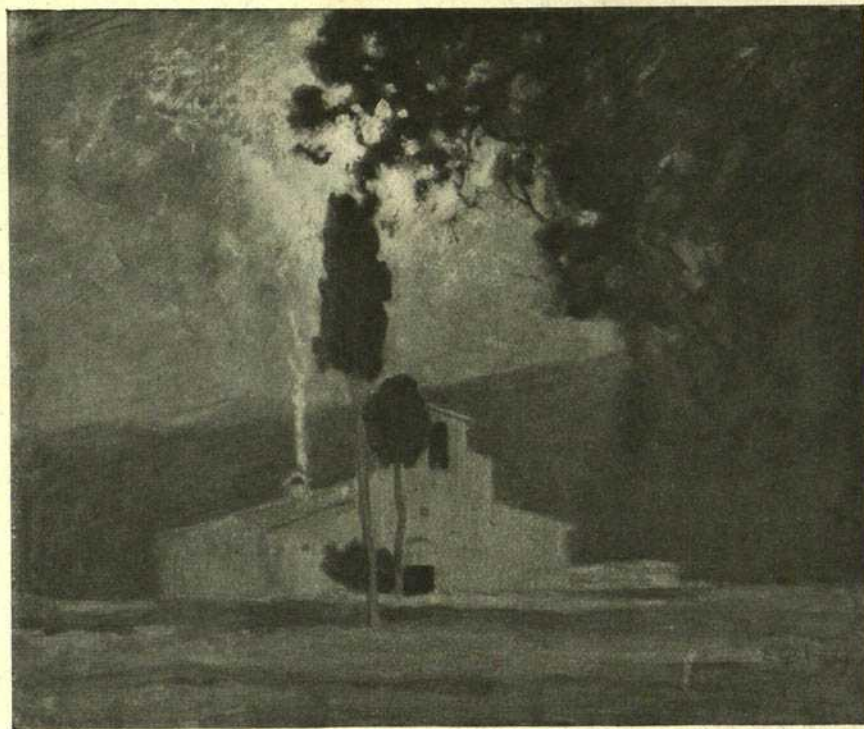
¿ Y aquell baillet que s'hi passava la vida sol, ho trobava alègre ?

Potser era l'alegría de la llibertat, potser la dels pochs anys.

Joan Oller y Rabassa

Il·lustració den Baixeras

Montanya avall

Il·lustració de Galwey

I

*Satisfets de trescar pels cims més alts,
retornem a l'ermita solitaria,
que, sempre hospitalaria,
té les portes obertes pels malalts.*

*Així, amarats de sol,
duent del seu escalf en les entranyes,
devallem, triomfants, de les montanyes,
com aucells cantadors al últim vol.*

*Avall, companys, avall, que la nit bruna
ja endola'l blau del cel, y les estrelles,
lluïnt llurs maravelles,
enronden a la lluna.*

*Avall, companys, avall,
seguint l'impuls del cor !
Omplim tota la vall
de cantades que espantin a la mort !*

*Mireu la vella ermita
que a tots ens fa de niu
què fosca y què petita
davant del bosch ombriu!*

*Les seves parets blanques
han pres un to morat;
les seves portes blanques
pareix que s'han barrat.*

*Vibrant remor selvatge
se sent al seu entorn;
el bosch, ab son fullatge,
l'invita a un llarch sejorn.*

*La blanca fumerola
que llença drèt al cel
ens diu que no està sola
y apaga tot recel.*

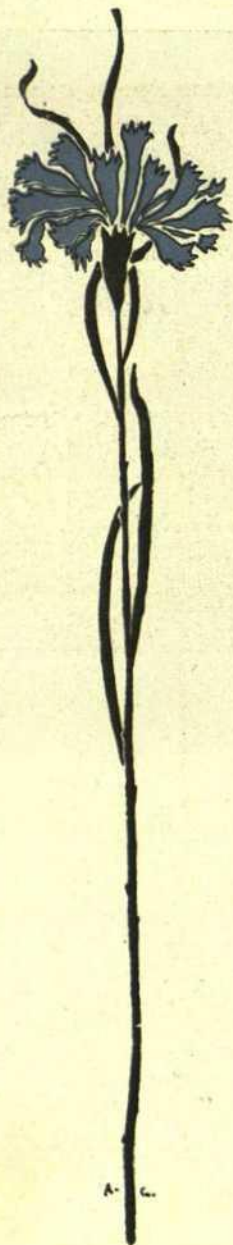
III

*Seyem, si esteu cansats, companys volguts,
damunt de l'herba fresca y verdejanta;
seyem, que, al cim d'aquestes solituds,
la nit no es tan boirosa ni pesanta.*

*En l'herbey trobarem reposadò
per refernos a pler del cansament;
aquí, de cara al cel, ab devoció,
l'esperit fruità calladament.*

*Com un dringar de copes de crestell,
sentiu els esquellinchs de la remada,
repercutint sonors per l'ampla vall,
en mitg dels frisaments de la vesprada?*

*Cridant ab cantarella al seu remat,
la veu del vell pastor com hi armonisa!
Destacantse per sobre'l vert del prat,
no més ne distingeix sa blancor grisa.*

*Seyem, si esteu cansats, companys volguts,
damunt de l'herba fresca y verdejanta;
seyem, que, al cim d'aquestes solituds,
la nit no es tan boirosa ni pesanta.*

IV

*L'ermita no està sola:
ho diu la fumerola
que llença drèt al cel,
y apaga tot recel.
Ho diu la vibració
de la campana vella
de sobre la capella,
que ab freda devoció
(com cada dia fa)
repica l'ermità,
al sè al toth d'oració.*

V

*Anem a recullirnos a l'ermita,
portant la serenor dels cims més alts;
anem, que no es tan fosca ni petita
que no hi trobem redós tots els malalts.
Devallem, satisfets de la jornada,
cantant esperansats.
Demà, al venir l'aubada,
de següens trobarem més animats.*

*Avall, companys, avall, que la nit bruna
ja endola'l blau del cel, y les estrelles,
lluïnt llurs maravelles,
enronden a la lluna.*

*Avall, companys, avall,
seguint l'impuls del cor!
Omplim tota la vall
de cantades que espantin a la mort!*

Nocturn

ON tan tranquiles les aigües del mar, adins del port, que semblen les d'un llach, com si's fingissen dormides pera escoltar mellor les converses dels enamorats, plenes del encantament, un poch sensual, de les nits d'agost.

La colonia estiuenca, aplegada al entorn de la frescor marina, està desperta fins a les altes hores de la nit. Les llums de les cases se reflecten dins l'aigua formant verticals de tan gran perfecció que pareixen marcades per un geòmetra. Suren cançons dins l'aire; l'harmonia dels conjunts corals improvisats s'extén per dins la vaga transparència nocturna; y, de tant en quant, arriben, per dins l'atmòsfera tebia, com una carícia, fresques rialles tremoloses de la vibració de blanques gorges femenines. ¡ Ah ! Les dolces rialles de les dones en les nits clares d'estiu !

Passen les barques dels pescadors d'encesa. — Damunt les aigües reposades, la claror dels seus fusters sembla la de grans lluernes de la mar que avencen, tornen enrera, y's perden després dins la fosca.

Deixant a darrera elles un rastre de cançons y d'alegria, passen, també, altres barques plenes de jovent. Les *atlotes* mateixes les condueixen y pareix que'ls rems, acostumats al aspre contacte de les mans salabroses, han de sentirse contents al trobarse entre les fines mans de les *atlotes*. Vegent aques-

tes barques que avancen en suavitat com a cistells de flors, naix a dins el pit l'agredolç de la ditxa fugitiva, la recança de la felicitat inaccessible...

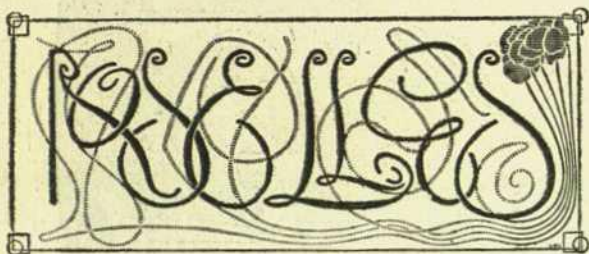
Allà lluny, al extrem de la punta angulosa qui's retalla damunt el cel estrellat, negra y feresta, com l'esquena d'un monstre dormit, el *faro* guaita y vigila espensant el sinistre futur, sobre les ones que, fòra del port, son amples y manses, rodones, com ventres plens d'infantaments encongits.

Després tot calla y s'adorm; però, les estrelles segueixen tremolant en el cel, pensant en el despertar dels homes, en el *demà* dubtós qui ja claretja per damunt la blavor fosca de les aigües...

Mallorca, estiu de 1905

Il·lustració den Llàverias

Fèlix Escalas

Era al desembre, però feya un día serè y blau, com al mitg del hivern la primavera, que diu en Maragall en «Les minves del Janer».

Entre'l mar tranquil y les vinyes resseques, la carretera s'hi extenia grisa sota els plàtans despallats.

Y per la carretera hi avensaven dos cantaires, mirant d'assí d'allà ab quelcòm d'aquella mirada dels bous resignats que fan camí junyits a la pesanta carreta. Ell feya un caminar exempt de neguit y preocupació, però sense'l més petit alè d'esperansa. Ella — la dona — apretava'l pas pera aconseguir-lo.

Penjada a la esquena hi duya lligada ab draps greixosos una criatureta de cara al cel, una cara esquifida ab els ulls ben oberts com encantats en la llisor d'aquell cel serè del desembre.

Els captaires miraven d'assí d'allà; devien deixar carreteres, emprendre camins, travessar pobles... Però ¿y la criatureta? La pobra criatureta de cara al cel, el cel que s'extén sobre de tot, dels camins, dels pobles, dels paisatges que traves-

sava sense vèurels. Perque la pobrissona no podia moures: era lligada, ben lligada per no pesar tant en la eterna caminada nòmada. Y que no hi devien valer plors. Els ulls al cel, sempre els ulls al cel, que sense saber què mirava li devia semblar trist com un desert a la mesquineta.

En Gual ens ho contava l'altre día y tots l'escoltàvem ab un somriure agredolç.

Diu que en Graner, pera *La matinada*, va anar a buscar un pastoret autèntich a la montanya y el va fer venir ab el seu remat de bèns. Y deya en Gual l'efecte que feya el primer día d'ensaig, ab els llums baixos, aquella criatura de veu potent y moviments desenvolts davant de la decoració soperba den Junyent.

Y la criatura cridantlos pels seus noms ab una veu que semblava que havia de regonflar pels ecos de la montanya, y els bèns esverats no obehintlo y acostantse ab el morret sensible a les roques cubertes d'estora verda.

Els bèns a les altres representacions estaven tristos, però quan s'ensopien més era'ls dies que varen posar *La matinada* a les sessions seguides. D'una hora a l'altra s'ensopien fins que'l pastoret els feya seguir a escena ab grans crits y xiulets.

— Ja se n'han mort dos, — va dir en Gual.

— ¿Ja se n'han mort dos? — varem repetir nosaltres.

— Sí, de fàstich, — ens va respondre tan serio com va poder.

— Mentres no s'hi mori el pastoret!

Y, ca. El pastoret hi fa una cara més aixerida!...

ELS SERVICIALS

¿No'n coneixen cap d'home servicial?

¿No?

Donchs Deu els hi mantingui aquesta sort.

Jo'n vaig conèixer un, y si no'm decideixo a trèuremel de casa, poch menys que a empentes, estich segur de que acaba ab tota la meua familia.

Era un home especial. Passava tot el sant dia rumiant ahont podria anar a *prestar algún servey*, com deya ell. Y allà hont queya, desgracia segura.

En materia de fochs, era terrible.

Encara no sentia *pitots*, ja corria com un foll cap al corresponent districte.

Sempre arribava primer que'ls bombers. No sé com s'ho feya.

Aixís que's trobava en el lloch del *sinistro*, es treya l'americana y comensava a fer de les séves.

Si l'incendi era en una botiga, entrava garrot en mà y vinga trencar vidres y tirar *gèneros* al carrer. Si salvava cent pessetes de mercaderies, ja podien ben assegurar que n'havia fet el doble de trencadissa.

Una vegada que'l foch era en un ters pis, va pujarhi, va esbotzar la porta a cops de peus y va tirar una vella pel balcó pera lliurarla de les brases.

En coses de lladres també era exagerat.

Un dia que anàvem ell y jo al Teatre Romea, va ventar una tremenda garrotada a un pobre senyor que va tenir la mala sort de sentirse picor a la esquena. Y es que'l meu home va creure que'l senyor *feya* el rellotge del que li anava darrera.

No vulguin sapiguer l'escàndol que's va armar.

Ell y jo vam passar la nit al quartet.

De remeys pera tota classe de malalties en sabia a milions, y tots infalibles.

Desgraciat del que queya malalt si ell ho sabia.

Compareixia ab pegats, píldores casulanes, herbes cullides la nit de St. Joan, *lixis* d'aquells de sol y serena... en fi, ell havia de dur el seu remey.

Y que no's movia de la casa fins que'l malalt havia pres la medecina o duya encastat a la mel-sa el seu pegat fastigós.

En certa ocasió va haver d'estar amagat vuyt dies perque un pare desgraciat el volia matar.

Figúrinse que ell passava pel pla de la Boqueria y va veure que'l cavall d'un cotxe de portar gaseoses es desbocava devant de Bethlem.

Dona ullada al seu entorn, veu una criatura de quatre o cinch anys y en lloch de aguantarla pera que no atravesés el pas dels cotxes, la agafa y la rebot contra'ls vidres de can Rosés, deixantla en un estat més que deplorable.

El pare al enterarsen el volia matar, com es molt natural.

Y ell quan m'ho contava, em deya: —Ja ho veu; tot per haverli salvat la vida a un fill.

A casa va ferne de totes per ser massa servicial. De potingues y de píldores ens en va fer pendre de tota mena.

Vaig tenir paciencia fins un día en que el meu noy va caure d'una cadira y va ferse sagnar el nas de la trompada.

Me'l va agafar y me el va ficar de cap a una palangana, que si no li trech dels dits, l'ofega.

Aquell día vaig dir prou y li vaig donar els despidos.

Deu ens en guart d'un home massa servicial.

PER LA PURÍSSIMA

I

*A dintre el desembre gris
ha fet un dia tot blau.
A dintre el desembre fret
ha fet un dia tot suau.
Oh, Verge del suau mirar!
Oh, Verge del blau mantell!
El dia teu es tan bell
com els teus braços, en pau
creuats sobre el pit novell.*

II

*Sobre l'arbre despulat
hi ha caygut la claror ardenta
d'aquet dia assolat,
y l'arbre se n'ha amarat
fins a la arrel amagada.
Sobre la terra dormenta
en el fret de la hivernada
l'escalf del sol s'hi ha aplanat.
Y les llevors han sentit
un remoures de neguit,
qu'esclatarà en la floresta
del maig, aquella altra festa
en que les noyes te canten
plenes d'una dolça joia,
y tu'n tens tanta alegria,
que fas maig de cada dia
y una flor de cada noya.*

III

*Les montanyes com s'acosten
retallantse del cel clar! ..*

IV

*El mar tan blau com s'allunya
sota el cel asserenat!..
Avuy se veu molt més lluny
que no's veu els altres dies.
Saixamplen els horitzons
com llabis d'infant que riuen.
Avuy s'han fet transparents
les coses que'l fret fa grises.
Sembla que a cada moment
va a aparèixer dolsament
la teva Imatge Puríssima.*

*Ve la nit serena y clara;
el cel es tot ple d'estrelles;
y sembla el teu mantell blau
estès a sobre la terra.
La nit es suspesa en pau
com una gran alenada,
una alenada suau
del teu pit de Verge en calma.
La fe que avuy ens has dat
servirà per la hivernada,
la tindrem ben aquietada
dintre els nostres cors fidels,
pels dies de tempestat
que, tot fosc, el cel se'ns tanca,
pels dies d'aquells grans vents
que fins tremolen les cases,
aquells dies inclements
que sembla que'l món s'acaba,
y que la pau del teu cel
sembla tan lluny de nosaltres.*

R. Suriñach Senties

Antiqua
1905

La Moda y el Gust

Secció pera les senyores y senyoretes

Potser algunes de les meves lectores que hauràn tingut entre sos dits agulles a dotzenes, pensaràn que una agulla no es res. Aquestes, que llegeixin.

La petita agulla, diminuta y modesta, es, desde que existeix, instrument important; serveix material y espiritualment al home: vesteix al desnú y adora bella, religió, símbol, gerarquia...

Aquet instrument milenari, tant y més múltiple, desde fa moltes y moltes generacions, que les vides que vibren en cada una d'elles y que ella enterrà seguint sempre la seva missió, també tingué infantesa. Les primeres agulles sigueren fetes d'arestes d'arbre, d'espinas de peix; després foren de fusta, més tart d'òs, fins que ja's feren de metall.

L'agulla no sols cus; *escriu, dibuixa, pinta*, diu en el curs de la seva obra un conegut autor, y jo hi afegiré que fins modela.

L'agulla ha fet y fa art; ab ella s'ha substituït el pinzell pera servir-se de la més rica de les paletes: *l'immensa escala de matisos de totes tintes que la tintoreria ha sapigut donar*, encara diu l'autor.

L'enginy de la dona ha anat més lluny; posant y sobreposant punts, sempre ajudada de l'obediència agulla, ha dat a sos brodat, relleus, sinó molt grans, considerables, ab lo que tota sola, ab el fil per materia, ha modelat.

Aixís, l'art de l'agulla ha sigut un art en el que, com en altres, èpoques y països han imprimit sos segells, sempre alenada de llurs esperits.

No li falta al brodat prestigi de vellesa ni'n en falten tampoch documents milenaris. Preocupantse d'immortalisació, l'Egipte immortalisà ab ses momies alguns brodats. Be prou se sab que l'art del brodat en l'Antich Orient floreix esplèndit, que's brodaren pessas immenses, veles de barques y vels de temples y que grechs y romans, enamorats dels brodats orientals, en feren consum per adornar als seus triomfadors.

Homer, Esquil y Virgili parlen de precioses obres del brodat y es aquell poble grech dels tan hermosament plàstichs y severs símbols, el que atribueix a la deesa de la sabiduria la *gran habilitat* de treballar a l'agulla.

A Roma, cònsuls y emperadors fan pompa ab el brodat y arriba un moment en que l'agulla eclipsa per complet la llensadora.

Constantí ja a Bisanci contempla la brotada d'un altre gran floró de l'agulla. L'opulència d'aquella cort

d'emperadors es fabulosa. Nostra agulla llavors entona un càntich a la religió nova. Hermosos brodats adornen altars. Entre las columnates y pòrtichs dels palaus y basiliques, pesants treballs de la petita agulla inspirats en el Nou Testament llueixen sa riquesa.

Els trajos bisantins son brodadíssims. Seguint l'exemple de la cort, cada personatge rich portava algún assumpte religiós brodat sobre ses robes, y ja no diré res del luxe que's desplegà en la decoració d'aquells arnesos dels cavalls ahont l'or y pedreríes s'hi prodigaren ab la més gran esplendidesa, perque la ploma ha de volar.

Reposem-nos un xich dessobre l'Occident de l'Edat Mitja. El quadro es diferentíssim. Els monastirs tenen tallers de brodats, son reines y princeses que manegen l'agulla.

Se'ns parla de que fou la reina Matilde qui brodà una pessa de tela llarga y estreta com per un fris commemorant la conquesta d'Inglaterra pels nor-

mands, dirigida pel seu *royal espòs*, diuen les inscripcions. Conté aquest brodat la friolera de 1,255 figures.

Passem ara a les banderes y oriflames dels torneigs, ahont l'agulla broda armes y inscripcions, brodant pels dos costats, o sia sens revers. Jo'ls veig aquells torneigs y veig lluir al sol y bategar al vent aquesta literatura de l'agulla com una glorificació a la festa.

No vull deixar de citar'l objecte que's creu esser el millor que's conserva del art del brodat: la cèlebre dal-

màtica que avuy reproduhim y que's guarda en el tresor de Sant Pere de Roma, qual composició té per idea la gloria de Jesucrist sobre la terra y el cel. En un costat representa la Transfiguració y en el que avuy gravem el Judici final. Es un brodat grech del segle XII, fet ab sedes, plata sobre seda.

Y passada l'Edat Mitja, el brodat pert la senzillesa que'l regi fins al segle XII y la simplicitat y audacia ab que imprimi els assumptes religiosos y cavallereschs que imperen fins al XVI, ens diu l'historiador.

Jano's broda a una sola tinta: se vol donar clar y obscur y aixís rivalisar ab la pintura. Es dintre del esplèndid renaixement italià ahont el brodat fa una via enlairada. Tot Europa copia els brodats italians. Que pintors cèlebres que dibuixen per brodar, y fins Rafaello, dibuixa un dia per fer lluir l'agulla, y aquesta arriba a darnos entonacions tan màgiques com les del Veronès.

També Espanya broda y's distingeix per sos brodats ornamentals de plata y or sobre vellut.

Flandes també broda y es flamench un brodat que's guarda avuy a Bruseles y del que donem la reproducció d'un fragment representant les Noces de Canaan. Tota l'obra representa la glorificació de l'Eucaristia y's compon de cinch compartiments, representant els cinch apòstols de Jesucrist, inclòs el dels Pelegrins d'Emmaüs.

Si passem a les corts d'Enrich IV y els Lluïsos, veurem figurarhi el brodat; si arribem al imperi veurem colocar abelles ahont abans se brodaven flors de lis; després veurem l'Orient portant a Europa preciosos brodats; veurem més tart com cau aturrida la musa inspiradora davant dels progressos de la màquina, mes això no l'espanta y segueix sempre el seu camí. Avuy, a la ventada del art modern, torna a florir l'agulla, la milenària agulla, la que en la nit dels temps té perduda sa infància. Jo vos prech, catalanes, que també l'enlaireu, que al enlaïrarla a n'ella, enlaireu la patria.

Pyrausta

Cotxes pera'l servey elèctrich del ferrocarril de Sarrià

N'hi ha de dues menes: motors y de remolch.

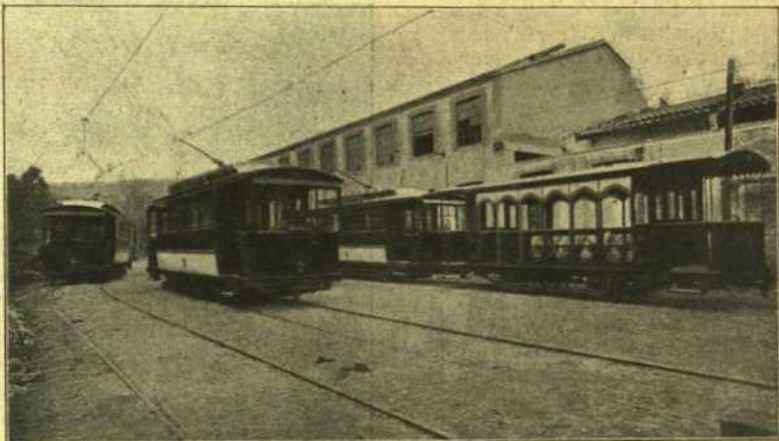
Els motors son mixtes de 2.ª y 3.ª classe, que's comuniquen per una porta interior. Aquets cotxes, d'elegant construcció, van equipats ab dos electromotors de 55 cavalls cada un, ab frè d'aire comprimit Westinghouse, frè a mà y ademés el frè elèctrich, de manera que

reuneixen totes les garanties de seguretat pera poderlos aturar a molt poca distancia en cas de necessitat. La seva capacitat es de 10 setis en el departament de 2.ª classe y 14 en el de 3.ª Ademés, a les plataformes, molt espayoses, hi poden cabre ab molta comoditat 12 persones a l'anterior y 14 a la posterior.

El *wattman* (conductor) disposa de un lloch tancat per un cercol de ferro que, al mateix temps que'l separa del públich que ocupa les plataformes, li serveix d'apoyo y li permet fer un esforç més gran en cas de necessitat.

Aquets cotxes porten una bomba pera la compressió del aire pera'l frè, accionada pel mecanisme del carruatge, lo qual li permet comprimir l'aire que durant la marxa's deposita en un recipient que porta'l cotxe.

Els cotxes de remolch son oberts o tancats (segons l'època del any), disposats ab un pas central. Son de 3.ª classe y d'una cabuda pera 24 setis. Les plataformes també son espayoses, podent contenir cada una 12 persones ab tota comoditat. A més de un frè a mà, aquets cotxes poden frenarse valentse del frè d'aire comprimit que per medi d'un tubo convenientment disposat acciona desde'l cot-

xe motor. Tant aquest com el de remolch, están esplèndidament illuminats ab bombetes d'incandescencia.

A favor dels cegos

EN el número passat publicàvem una instantània del acte de la festa inaugural, que va commoure a la distingida concurrencia que omplia el local, davant de la imatge de Santa Llúcia. Homes socials com en Ramón Albó y D. Alvar Camín ab llurs discursos, poetes com en Maragall y en Suriñach Baell ab llurs poesies, varen ajudar als cegos, que mostraven el seu sentiment musical en el piano y en l'armonium, en la guitarra y en la mandolina, en el recitar ab tota l'ànima:—varen ajudarlos a arribar fins als cors.

Però... hem deser franchs... nosaltres, que casualment coneixem a fons l'entusiasme y la cultura dels cegos fundadors; nosaltres que sabem tots els treballs, els grans treballs que de temps venien fentse abans l'associació no ha pres còs, més que en ningú tenim confiança en ells mateixos.

Els Srs. Santos, Domínguez y Carulla, iniciadors y fundadors de l'Associació, voltats de companys ceguets

Son distingits, de bones famílies, i y que'n fa d'anys que's senten indignats de que aquí a Espanya'l pobre cego no tingui altre camp que'l carrer embrutidor ni altra lluita ab la vida que la mà extesa mansament!

Els se'l volen aclarir, volen veureshi, sentirshi en aquet mon de la fosca, terrible, desencorajador.

Els desde fa molts anys publiquen a Barcelona una revista escrita ab el sistema *Braille* y se la cambien ab companys de lluny que la desgracia'ls hi acosta tant, y saben lo que passa en paisos més avensats que'l nostre, ahont els cegos en cases de comers escriuen en màquina y llegeixen llibres, se dediquen al masatge, afinen pianos, y d'aquí per avall fan treballs de torneria, emboguen cadires, elaboren raspalls, tamborets, argolles, sabatetes de llana pera les criatures, davantals, estores, sachos de mà, vestits de nina, malles, cistells y cent altres objectes enginyosos.

Tots aquets objectes varen mostrarse en la vetllada y entre ells una corona de vidre, una corona de difunts, sinó molt artística, molt ben feta. Aquelles corones les fan els cegos a París y per cert que'ls hi ha costat un plet ab els indus-

Marià Perelló

Distingit jove violinista que ha donat, ab el concurs del mestre Lamothe de Grignon, un notable concert en el teatre Principal.

de fer soportable la desgracia a copia de bona voluntat y de fe en les propies forces. Ajudemlos tots.

trials d'objectes fúnebres que estan queixosos de tantes y tantes com n'arriben a vendre, gracies a la bondat del treball y a la simpatia inspirada pels treballadors. Y es que'ls cegos han anat per totes les clíniques y hospitals de la capital francesa demanant que les hi deixessin exposar, y a tot arreu es clar, pobrets! els han complagut.

Y això ha fet que les tals corones se coneguin y's comprin y que'ls ceguets no s'entenguin de tanta demanadissa.

Y's creu que no'l perdràn, no, el plet; a tothom fan llàstima per lo desgraciats, a tothom fan simpatia per lo treballadors y enginyosos y quan el cor dicta llàstimes y simpaties les lleys més justes y més dures se trenquen y fins sembla que Deu no n'hagi de demanar may compte. Nosaltres hi tenim confiança en la *Associació a favor dels cegos*. Tantdebò que's pugui veure coronada per totes les aspiracions dels seus fundadors!

Es tan hermós l'espectacle que'ns ofereixen aquells desgraciats! Ells son cegos y ens aclareixen ab llur exemple; ells son desgraciats y ens mostren el medi

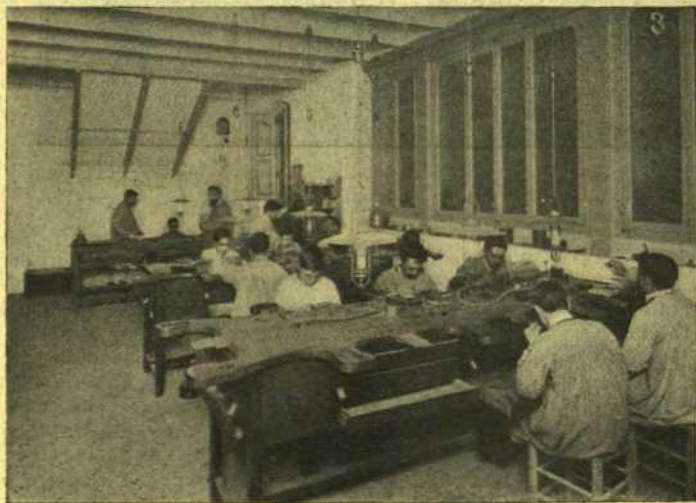
Teatres

DE les obres que s'han estrenat durant quinze dies n'hem de donar nota avuy. Al Apolo, cada día més protegit pel públich que hi concorre atret per les continuades estrenes, hi estrenaren la vetlla del 23 de novembre dues obres: *Dintre la gavina*, dels senyors Tintorer y Pujulà y Vallès y *Xugai* del senyor Pujulà y Vallès. Abdues son produccions poch artis-

tiques, en les que s'hi exposen idees «avensades». El públich les aplaudeix y crida'ls autors al escenari. També s'ha estrenat en aquell mateix teatre *La Filosa*, drama en tres actes original del senyor Planas de Taverne, que ab tot y ses incorreccions y desigualtats té estones en que'l llenguatge es poètic y la situació's fa bon tros interessant y commovedora.

Al Principal s'hi estrenà la nit del 24 del passat novembre, en català, la comedia de Marivaux *Jochs d'etsar y d'amor*, molt discretament traduïda del francès per Carles Capdevila. Va resultar una vetllada agradable. La comedia es sanament alegre, enginyosa y fina d'observació. Fa riure, entreté y no deixa may d'esser artística ni en sos passatges més prestats a ferhi

EL NOU LOCAL DE LA JOYERIA CABOT

1. Vestíbul.
2. Sala d'exposició y venda.
3. Forns y màquines d'ajustatje.
4. Pulidors, clavadors, ciselladors, etc.

caricatures xavacanes. En l'art d'escriure comèdies, avuy día sembla que hem reulat en comptes d'avensar... ; Que hi vagin molts dels nostres autors que avuy se dediquen a la comèdia a veure obres com *Jochs d'etsar*

y d'amor y's convenceràn de que en nostre temps la comèdia casi no existeix (parlo en general), que lo únich que s'acostuma a fer avuy a casa nostra son grossers *vaudevilles*. Ja tindrem ocasió de demostrar lo que aca-

bem d'apuntar, segurament aquesta mateixa temporada.

En cambi, el drama sí que s'aguanta a bona altura en el nostre teatre ; prova n'es *Les garces*, estrenat darrerament a Romea, original del Ig-

ESTRENA DE "LES GARCES" DE L'IGLESIAS

Una escena del primer acte, a poch de saberse que a la barberia han tret la rifa

nasí Iglesias, y que es una obra forta y magistral, un himne al treball y a l'honradesa, entonat per un poeta, per un dramaturg experimentat. Totes les escenes vibren, son construïdes de mà mestra y son resoltes ab un ple coneixement dels secrets de l'escena. L'obra's filtrà fins a l'ànima dels espectadors, que corejaren el crit final de ¡visca'l treball! y ovacionaren al artista que tan profundament els sabia commoure.

L'execució sigué ajustada. En Borràs ens agradà com a actor y com a director. Molt be la Jarque, la Clemente, la Baró, y, en general, tots els que prengueren part en l'obra. Així, també, saltant al Principal,

hem d'enviar un aplauso a l'Emilia Baró, a la Ferrer y a n'en Santpere, per lo be que estigueren en *Jochs d'etzar y d'amor*.

Joan Blancas

Arts gràfiques y plàstiques

SALÓ PARÉS. — Aquesta setmana la testera de càn Parés està destinada a l'exposició dels darrers quadros que ha pintat en Barrau: Set quadros son els exposats, y en tots ells, menys en dos, el tema es el mar, les coses y la gent de mar. Aquet mar hermós, assoleyat, de tornassolades aigües y

cambiant de colors, de que tant enamorat n'està'l nostre artista.

Un, sobre tot, es el que'ns ha captivat més; es el que representa un interior de casa de pescadors, tot net, arregladet, curiós, en el qual unes dones adoben les xarxes pera tornar a llençarles a la mar en busca del pa de cada dia. S'hi veu la vida de la gent de mar en aquell quadro, y'l pinzell obedient del esperit espontani den Barrau ha imprès un caràcter tal en el rostre de les remendadores, que es pot dir que n'ha fet el tipo de la dona de la costa catalana, qualitats que tampoch deixen de veures en la noya del farcell d'una altra de les obres exposades.

ESTRENA DE "LES GARCES" DE L'IGLESIAS

Pelegrí (Jaume Borràs). — Mz diuen lladre ¡y han fet net!...

També son dignes d'esmentar per l'encertada composició, el bany de noys entre les barques, y la sinia, ple de moviment y vida el primer, y per la sugestió de repòs que comunica'l segón.

En conjunt, l'exposició Barrau respon als temps actuals de la nostra pintura; es un pintor que col·labora en la tasca inconscient de fixar el caràcter artístich de la nostra època, y les seves obres sempre agradaran per la honradesa de la tècnica y perquè en tots temps diràn y faràn sentir lo mateix que avuy.

La llàstima es que en Barrau no tingui l'orgull de dir que les seves obres son fetes d'un català, ara que

tant necessita la nostra terra de que tots, y qui més alt està més, afirmen la seva personalitat. ¿Què hi hauria perdut en Barrau *dient* això? Nosaltres creyem que hi hauria guanyat, y ademés que hauria degut ferho.

Francesch Tió

~~~~~

ESCACHS. — Solució del problema n.º 2

1 D & C D	T pren T
2 T pren T ×	
1	Si A 3 A D pren T
2 D pren A ×	
1	Si A 1 A D pren T
2 T pren A ×	
1	Si juga A 6 P
2 T 6 R ×	

Problema n.º 3, den J. Tolosa y Carreras

Negres. 4 peces

Blanques, 6 peces

Juguen les blanques y fan el Mat en dues jugades

Any I : : : : Número 3
Barcelona 9 desembre 1905

05(46.711 Bar) 60

Revista setmanal

D'Art

Literatura

y Actualitats

SORTIRÀ CADA DISSAPTE

Número solt: 1 ral

SUSCRIPCIÓ

Barcelona, trimestre: : : : Pessetes 3

Fòra de Barcelona : : : : » 3'50

Extranger : : : : : Franchs 4

Cardenal Casañas, 4, (Riera del Pi) - Barcelona